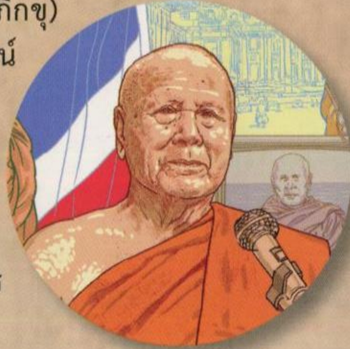

เส้นทางนักเทศน์

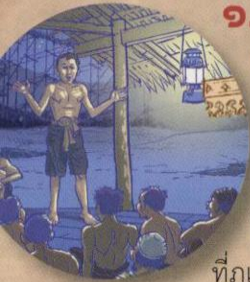
หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ

เส้นทางนักเทศน์
หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ

พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีชื่อเสียงโด่งดังในฐานะพระนักเทศน์ ที่หนักแน่นด้วยสาระ แต่สนุกสนาน และกล้าหาญที่จะสอนตรงๆ อย่าง ไม่เกรงกลัวใคร ท่านบอกว่า “เราทำงานให้พระพุทธเจ้า ไม่ได้ทำงานให้ใคร... ถ้าถูกธรรมะแล้ว ไม่เกรงใคร ไม่กลัวใครทั้งนั้น ถ้าผิด ถึงจะกลัว”

การเป็นพระนักเทศน์ของท่านเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากจิตใจของความเป็นผู้นำ และความเป็นครู ที่มีมาแต่ไหนแต่ไร ได้สั่งสมพัฒนาเรื่อยมา ดังตัวอย่างที่แสดงไว้ในภาพ **“เส้นทางนักเทศน์”** ที่วัดชลประทานรังสฤษดิ์ ซึ่งยกมาวาดไว้ ๑๐ กรณี ดังจะอธิบายร่วมกับชีวประวัติที่เกี่ยวเนื่องของท่าน พอสังเขป ดังนี้

๑. นักขุดเหมืองนิทาน (๒๔๗๐)

เด็กชายปั่น เสน่ห์เจริญ (ชื่อเดิมของหลวงพ่อปัญญาฯ) ต้องออกจากโรงเรียน มาทำนาแทนพ่อที่ป่วย แต่ถูกหลวงลุงเอาตัวไปเรียนหนังสือที่ปีนัง เพราะกลัวว่าจะพลอยเป็นโจรอย่างวัยรุ่นในสมัยนั้น แต่แล้วก็ไม่ได้เรียน ปั่นจึงตัดสินใจมาหางานเสมียนทำ ในเหมืองที่ภูเก็ต แต่ได้เป็นแค่กรรมกรขนดิน วันหนึ่ง ปั่นเห็นว่าหลังเลิกงานทุกคนไม่มีอะไรทำ จึงเสนอตัวเล่านิทานให้ฟัง อาศัยที่มีนิสัยรักการอ่าน จึงมีเรื่องมากมายที่จะเล่าให้เพื่อนกรรมกรฟัง เหมือนมีเหมืองนิทานอยู่กับตัว จากการนี้ เพื่อนๆ กรรมกรก็ให้ความนับถือเกรงใจ และตอบแทนด้วยการแบ่งงานเบาๆ ให้ทำ

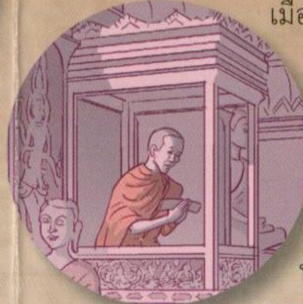
๒. ครูเณร (๒๔๗๒)

หมดงานเหมืองปั่นไปสมัครกับ*ท่านพระครูพิพัฒน์สมาจารย์* จะไปเป็นครูที่ระนอง แต่เมื่อไปถึงปรากฏว่ามีคนเอาตำแหน่งครูไปเสียแล้ว ท่านพระครูฯ เห็นว่าอยู่ว่างๆ จึงให้บวชเณร ต่อมาครูคนนั้นลาออก เณรปั่นได้เป็นครูสมใจ ระหว่างที่เป็นครูก็เรียนนักธรรมไปด้วย ปีแรกสอบนักธรรมตกเพราะมัววุ่นวายกับการสอนหนังสือ ปีต่อมาสอบได้ที่ ๑ ของมณฑลภูเก็ต เฉือนชนะพระอีกรูปหนึ่งในการเขียนกระทู้ธรรมหัวข้อ *“อย่าเป็นคนรกโลก”* ด้วยสำนวนเขียนที่ดีกว่า เพราะได้อ่านสำนวนดีๆ ของนักปราชญ์จากหนังสือที่ชอบอ่านนั่นเอง

๓. นักเทศน์ธรรมาสน์เอก (๒๔๗๕)

เป็นครูเณรอยู่ได้ ๒ ปี อายุครบบวช จึงกลับมาบวชให้แม่ที่พัทลุง บวชได้ ๒ วัน ก็ตัดสินใจไปเรียนนักธรรมต่อที่นครศรีธรรมราช เมื่อคราวที่อยู่วัดปากนครขึ้นธรรมาสน์เทศน์เป็นครั้งแรก แล้วฝึกเทศน์โดยก้าวขึ้นธรรมาสน์เอกของวัดพระธาตุเลยทีเดียว ไม่ได้ไต่เต้ามาจากธรรมาสน์ระดับรองๆ อย่างคนอื่นๆ ด้วยเห็นว่าการเทศน์โดยถือคัมภีร์ใบลานตามธรรมเนียมที่ทำกันอยู่นั้น เป็นเรื่องง่าย พอๆ กับการอ่านหนังสือนั่นเอง เป็นโอกาสให้พระปั่นฝึกเทศน์ตามความรู้ความคิดของตัวเองที่เรียกว่า*เทศน์ปฏิภาณ*ด้วยความสบายใจ เป็นสิ่งแปลกใหม่ที่ผู้ฟังเทศน์ชอบใจจึงบอกต่อๆกันไป ชื่อเสียงของพระปั่นเป็นที่รู้จัก ต้องรับนิมนต์ไปเทศน์ตามที่ต่างๆ

๔. นักเทศน์ธรรมจาริก (๒๔๗๕)

ปลายปี ๒๔๗๕ มีพระภิกษุชาวอิตาลีชื่อ *พระโลกนาถ* ป่าวประกาศหาพระภิกษุใจสิงห์ร่วมเดินทางไปเผยแผ่ศาสนาให้ถึงกรุงโรม พระปั่นจึงชักชวนเพื่อนพระภิกษุขึ้นรถไฟไปร่วมขบวนธรรมจาริกกับเขา โยมแม่ได้ข่าว มาห้ามไม่ให้ไป แต่พระปั่นซึ่งตัดสินใจแล้ว ได้ขึ้นยืนกล่าวขอบคุณผู้สนับสนุนที่มาส่งที่สถานีรถไฟ โยมแม่เมื่อเห็นพระลูกชายเป็นผู้นำ โดดเด่น พูดจาฉาดฉานจึงยอมให้ไป

๕. ท่านปั่น วัดอุทัย (๒๔๗๗-๗๙)

ขบวนธรรมจาริกไปวงแตกเสียก่อนที่เมืองพม่า พระปั่นเดินทางกลับ กะว่าจะอยู่เรียนเปรียญธรรมที่กรุงเทพฯ แต่ปรากฏว่าวัดทุกวัดไม่ยอมรับพระภิกษุที่เคยร่วมขบวนกับพระโลกนาถ จำต้อง

ไปอยู่วัดอุทัย จังหวัดสงขลา ตามคำแนะนำของเพื่อน วัดอุทัยนี้ทรุดโทรมเกือบจะเป็นวัดร้างมีแต่พระแก่ๆ พอถึงเทศกาลเข้าพรรษาก็ต้องขึ้นเทศน์ตามธรรมเนียม วันแรกมีตายายผัวเมียมานั่งฟังอยู่ ๒ คนแล้วก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยชาวบ้านบอกกันปากต่อปาก ว่าเป็นพระเทศน์ไม่ถือหนังสือ แต่เทศน์ได้เรื่องและสนุก ชื่อเสียงของ *"ท่านปั่น"* เริ่มเป็นที่รู้จัก นำความเจริญต่างๆ มาให้วัดอุทัย ต่อมาได้จับคู่เทศน์ ๒ ธรรมาสน์กับ เพื่อนพระชื่อ*ท่านนาค* จัดเทศน์ ๒ ธรรมาสน์ ก็ยิ่งสนุก ไปที่ไหนก็มีคนติดตามไปฟัง คราวหนึ่งศาลาฟังธรรมถึงกับหักโครมลง เพราะคนฟังมากเกิน ในช่วงเวลานั้น ท่านปั่นต้องเดินทางไปเทศน์ข้ามอำเภอไปๆ มาๆ จนขอบสบง (ผ้านุ่ง) ถึงกับเปื่อยขาดด้วยอำนาจการเสียดสีกับแข้งขาอย่างหนักอยู่ทุกวัน

ปี ๒๔๘๐ **ท่านปั่น** ได้พบกับ **ท่านพุทธทาส** โดยการชักชวนของ**ท่านบุญชวน เขมาภิรัต** พระภิกษุรุ่นพี่ที่เคยร่วมทางร่วมเทศน์ไปกับพระโลกนาถ และเพราะมีปณิธานตรงกันว่าจะอุทิศกายใจให้กับพระศาสนา ทั้งสามท่านจึงผูกใจกันดุจพี่น้อง โดยมีท่านพุทธทาสเป็นพี่ใหญ่ ท่านปั่นเป็นน้องเล็ก

ท่านปั่นมาเรียนบาลีที่กรุงเทพฯ พอสอบเปรียญได้เป็น**มหาปั่น** ก็พอดีเกิดสงคราม ต้องหนีกลับวัดอุทัย ต่อมารู้ข่าวพระอุปัชฌาย์ที่ไปอยู่วัดศรีตะวัน ที่รัฐเปรัค มลายู ถึงแก่มรณภาพ ทางวัดต้องการพระภิกษุไปดูแลต่อ มหาปั่นเห็นเป็นโอกาสเผยแผ่ศาสนาในต่างประเทศ จึงตกลงใจไป ระหว่างที่อยู่ที่นั่นก็ขะมักเขม้นเรียนภาษาอังกฤษด้วยตนเอง ตั้งใจจะเผยแผ่ธรรมะให้เต็มที่ แต่ผู้คนที่นั่นเห็นพระเป็นเพียงผู้ทำพิธี หรือหมอทำเสน่ห์ มหาปั่นไม่ได้เทศน์เผยแผ่ธรรมะตามที่ตั้งใจไว้ ก็พอดีได้รับโทรเลขจากท่านพุทธทาสให้ไปช่วยงานเผยแผ่ธรรมะกับพุทธนิคมที่เชียงใหม่

๖. เทศน์สุดฤทธิ์ที่เชียงใหม่ (๒๔๙๒-๒๕๐๒)

มหาปั่นศึกษาลู่ทางที่เชียงใหม่ รู้ว่าคนเชียงใหม่ถือเรื่องวัดเขาวัดเรา คือถ้าเทศน์ที่วัดไหน คนจากวัดอื่นก็จะไม่มาร่วมฟังด้วย เพราะถือว่าไม่ใช่วัดเรา มหาปั่นจึงหาที่ว่างของชาวบ้านสร้างศาลาเทศน์ขึ้น หลังคามุงใบตองตึง แล้วกำหนดให้มีเทศน์ที่นั่นทุกวันอาทิตย์และวันพระ ผู้คนจากทุกวัดก็มาร่วมฟังกันได้ ปรากฏว่าเพียง ๒ เดือนก็

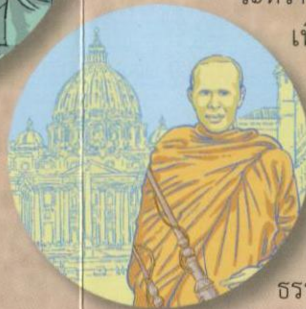
ต้องขยายศาลา แต่ผู้คนก็ยังเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนมักจะล้นศาลาเป็นเรื่องปกติ สิ่งที่ไม่ปกติก็คือ พระรูปนี้ยืนเทศน์ คนฟังไม่ต้องนั่งพับเพียบพนมมือ การเทศน์ก็ไม่อืดอาดยืดยาด มีคำพูดโดนใจ และมีอารมณ์ขัน ที่ไม่เคยพบเห็นในการเทศน์ของพระทั่วไป

มหาปั่นไม่รอให้คนฟังมาที่ศาลาอย่างเดียว ท่านออกไปหาคนฟังในทุกที่ เช่น นักเรียนและครูในโรงเรียน ส่วนผู้คนที่อยู่ไกลๆ ท่านก็ขึ้นรถจี๊ปติดเครื่องขยายเสียงออกตระเวนเทศน์ทุกวัน ไม่หยุดพัก จน **เจ้าชื่น สิโรรส** โยมผู้อุปถัมภ์เป็นห่วง ต้องออกปากว่า รถเสียซื้อได้ เครื่องขยายเสียงเสียซื้อได้ แต่ถ้าท่านเสียนี่ ผมจะซื้อที่ไหน? หยุดๆ เสียบ้างเถิด มหาปั่นกลับตอบว่า ไม่เป็นไรโยม ยังแข็งแรง ราษฎรพี่น้องเขาอยากฟัง ก็ต้องไปพูดให้เขาฟัง

๗. เทศน์ผ่านหนังสือพิมพ์

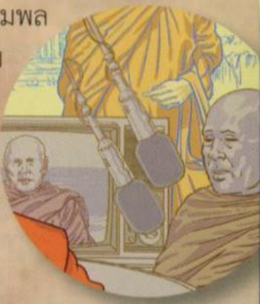
นอกจากการเทศน์/ปาฐกถา ท่านปั่นก็เขียนบทความธรรมะไปลงหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เริ่มใช้ชื่อว่า **ภิกขุ ปัญญานันทะ** เป็นครั้งแรกที่นี่ นับเป็นการขยายการเทศน์ ให้กว้างไกล และสม่ำเสมอยิ่งกว่าการไปด้วยรถจี๊ป ทำให้ชื่อของ **"ท่านปัญญาฯ"** เป็นที่รู้จักกว้างขวางรวดเร็วยิ่งขึ้นไปอีก ได้แนวร่วมในการเผยแผ่ศาสนาและช่องทางส่งข่าวสู่ประชาชน

ในการเทศน์ที่เชียงใหม่คราวหนึ่งเกิดเป็นเรื่องราวใหญ่โต ในที่ประชุมพระภิกษุ มีพระผู้ใหญ่และรัฐมนตรีอยู่ด้วย เมื่อท่านปัญญาฯ พูดเรื่อง การเผยแผ่ศาสนา ว่า พระที่มีตำแหน่งเผยแผ่ ไม่ได้เผยแผ่ เอาแต่นอนแผ่อยู่บนกุฏิ ครั้งนั้นหนังสือพิมพ์ **ชาวเหนือ** พาดหัวข่าวว่า *"ท่านปัญญาเอาค้อนตีขนดหางพญานาคราช"* สมเด็จเจ้าคณะจังหวัดไม่พอใจมาก แต่ท่านรัฐมนตรีศึกษาฯ ชอบใจ นิมนต์ให้ไปพูดในที่ประชุมพระ ที่วัดโพธิ์ ในวันต่อมา

๘. เทศน์ทางวิทยุ โทรทัศน์

ท่านปัญญาฯ มากรุงเทพฯ คราวหนึ่ง ได้พูดในที่ประชุมพระ ก็สะกิดสะเกาวงการสงฆ์เอาแรงๆ จอมพลท่านหนึ่งอยู่ด้วย ชอบใจ นิมนต์ให้ไปเทศน์ทางวิทยุ ท่านก็วิจารณ์รัฐบาลเรื่องคอร์รัปชั่น โดยยกกาพย์พระไชยสุริยา มาแปลงว่า *"พาราสาวัตถี ใครไม่มี ปรานีใคร ดูดื้อถือแต่ใจ ถึงที่ได้โกยกันให้พอ"* ท่านจอมพลเคืองใหญ่ แต่พวกหนังสือพิมพ์ชอบใจ ช่วยประโคมข่าวตามหลัง ท่านจอมพลจึงไม่กล้าทำอะไร ต้องยอมให้ท่านเทศน์ทางวิทยุเป็นประจำ กลายเป็นรายการที่คนคอยฟัง ต่อมาก็ได้รับนิมนต์ให้เทศน์ทางโทรทัศน์ ก็เป็นรายการยอดนิยมไปอีก

๙. เทศน์ต่างแดน (๒๔๙๗)

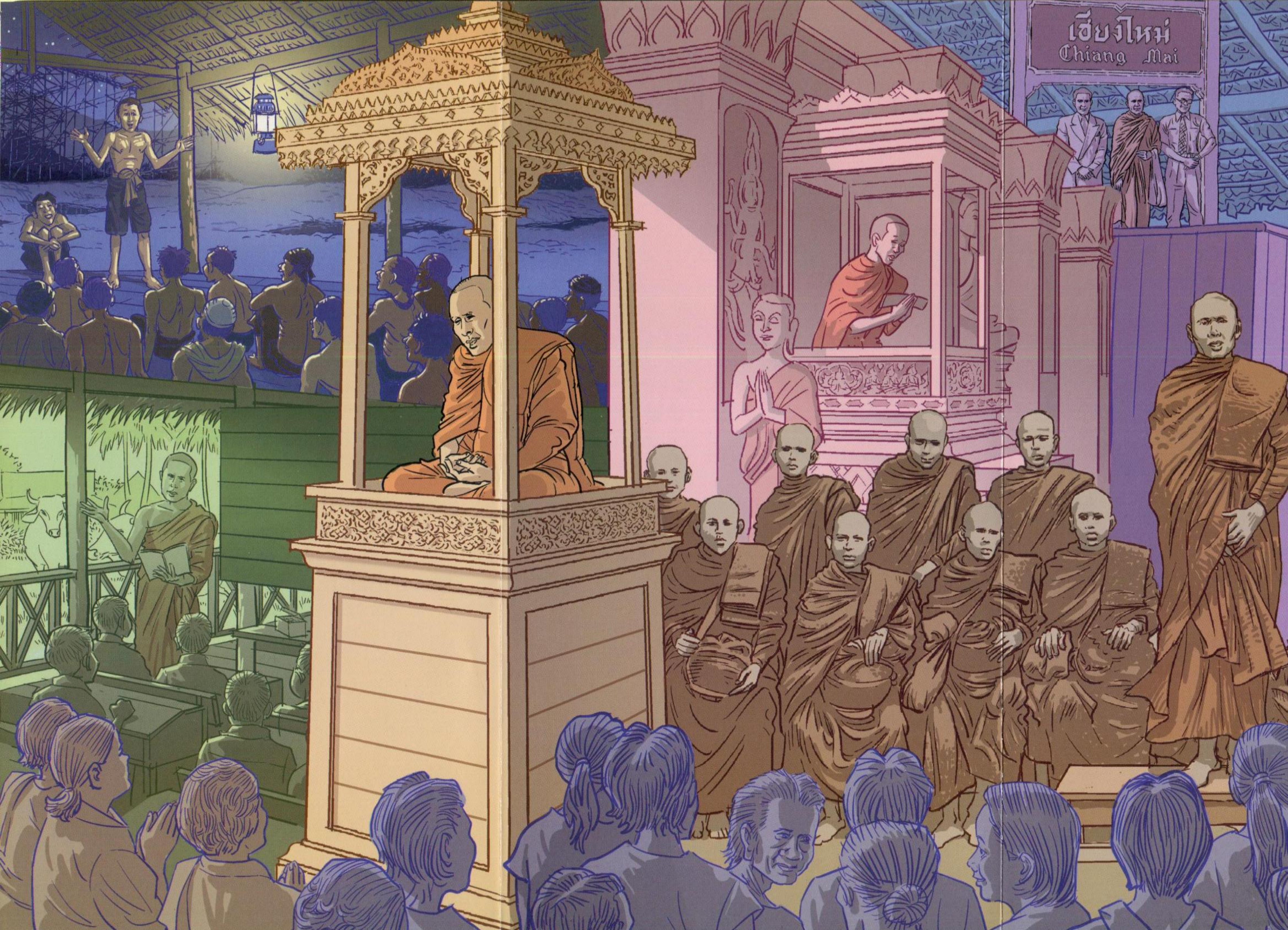
ท่านปัญญาฯ อ่านพบข่าวการจัดประชุมนานาชาติขององค์กร MRA ที่กรุงเทพฯ เรื่องการหาจุดร่วมของทุกศาสนาทั่วโลก ท่านสมัครเข้าประชุมด้วย จึงเป็นเหตุให้ได้รับเชิญไปร่วมประชุมที่สำนักงานใหญ่ที่เมืองโคซ์ ประเทศสวิส เพื่อร่วมกล่าวสุนทรพจน์ (เทศน์) และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศาสนาจากชาติต่างๆ เป็นเวลา ๓ สัปดาห์ ระหว่างทางเครื่องบินแวะที่กรุงโรม ท่านแวะดูวิหารเซนต์ปีเตอร์ เพื่อรำลึกถึงความตั้งใจเมื่อครั้งโน้นที่ว่าจะเผยแผ่พระศาสนามาให้ถึงกรุงโรม เสร็จจากการประชุมก็เดินทางไปอังกฤษได้เทศน์ทางวิทยุ BBC ก่อนจะต่อไปอเมริกา แล้วย้อนกลับไทยทางญี่ปุ่น ได้เผยแผ่ธรรมะแก่ชาวต่างชาติตามทางเรื่อยไป นับว่าท่านปัญญาฯ เป็นพระธรรมทูตรูปแรกของไทยที่ได้ทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมจากประเทศไทยสู่ต่างแดน

๑๐. อาณาจักรนักเทศน์ (เริ่ม ๒๕๐๓)

ในปี ๒๕๐๓ ท่านปัญญาฯ รับนิมนต์มาเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกของวัดชลประทานรังสฤษดิ์ จังหวัดนนทบุรี ด้วยเห็นประโยชน์ที่จะได้ริเริ่มวิธีใหม่ๆในการเผยแผ่ศาสนาในวัดที่อยู่ใกล้ศูนย์การสื่อสารและคมนาคม ท่านจึงให้การเทศน์เป็นกิจกรรมสำคัญของวัด โดยท่านเองจะเทศน์ทุกวันหยุด การสวดศพจะต้องมีเทศน์ทุกคืน ให้พระลูกวัดฝึกเทศน์ เพื่อให้วัดชลประทานฯเป็นอาณาจักรนักเทศน์ สมกับที่นักเทศน์ได้สร้างขึ้น **เส้นทางนักเทศน์ของท่านปัญญาฯ สิ้นสุดที่นี่ แต่เป็นจุดเริ่มต้นของนักเทศน์รุ่นใหม่ต่อไปไม่รู้จบ**

*ภาพและคำบรรยาย โดย ศักดา วิมลจันทร์ (เรียบเรียงจาก **"ชีวิตของข้าพเจ้า"** โดย ปัญญานันทภิกขุ และ **"ปัญญานันทภิกขุ แม่ทัพโลก"** โดย สัมพันธ์ ก้องสมุทร)*

เชียงใหม่
Chiang Mai